

**VISOKA POSLOVNA ŠKOLA
STRUKOVNIH STUDIJA
ČAČAK**

MAGISTARSKI RAD

Postoji li kontinuitet Evropske ideje

Mentor: _____
Profesor: _____

Student: _____
Br.Indeksa: _____

Mesto, mesec, godina

POSTOJI LI KONTINUITET EVROPSKE IDEJE?

Među Evropljanima su vekovima postojala velika neslaganja. No, čini se da se ipak Evropljani slažu u jednom: u svom shvatanju o superiornosti nad žiteljima ostalih kontinenata bez obzira da li je reč o Americi ili Africi. Isticanje superiornosti Evropljana, impliciralo je postavljanje sasvim logičnog pitanja: da li postoje vrednosti koje su isključivo evropske, a koje su Evropi omogućile (navodnu) superiornost; jednako tako postavilo se pitanje da li vrednosti sadržane u idejama imaju izvesni kontinuitet od samih početaka Evrope. Dva oprečna stanovišta pokušala su da odgovore na ova veoma povezana pitanja: prvo, koje ističe kontinuiranost evropske ideje od Antike do savremenog koncepta Evrope – Evropske unije (EU) i drugo, koje se tom stanovištu oštro protivi. Prateći ideju demokratije (i svega onoga što demokratija kao pojam sadrži) kao ključnu vrednost Evrope, možemo govoriti o kontinuiranosti evropske ideje.

Kada se govori o kontinuiranosti bilo koje evropske ideje, nemoguće je govoriti o apsolutnom kontinuitetu prosto zato što je nemoguće toliko generalizovati jednu ideju, a da joj se pritom ne može osporiti univerzalnost, odnosno nemoguće je govoriti o bilo kojoj ideji koja kroz preko 20 vekova nije teorijski ili praktično osporavana. Zato je cilj da ovim istraživanjem pokažemo da postoji kontinuitet evropske ideje koji je apsolutan kada je reč o sadržini (sloboda i demokratija), ali relativan kada je reč o tome da je u svim razdobljima evropske istorije postojao u jednakoj meri i kao dominantan.

Kao hronološki početak utvrđivanja sadržine evropske ideje uzećemo Antiku. Gotovo sva ranija društva koja su neki autori nazivali hidrauličnim društvima, a drugi orijentalnim despotijama, bila su zasnovana na teokratskim i despotskim principima. Postavljanje bilo kakvih pitanja, uključujući i ona o društveno-političkom poretku bila su nezamisliva, jer se time, smatralo se, dira u nepovredivost *bogom date vlasti*. Strah je bio glavni kohezioni faktor takvih uređenja. Gradovi su bili svetilišta, a vladari od boga opunomoćeni¹. Dijametralno suprotno uređenje imala je drevna Helada. Posmatrajući

¹ dobar primer je Egipat u doba faraona. Faraoni su smatrani izaslanicima boga Sunca, Amona te su kao takvi bili smatrani nedodirljivim. Svako postavljanje pitanja o njihovoj vladavini impliciralo je, kako se

period od V veka pre Hrista nadalje, došlo je do civilizacijskog kopernikanskog obrta. Postavljanje pitanja o društvenom i političkom uređenju postalo je ne samo pravo, nego i obaveza slobodnih građana. Bogovi više nisu davali mandat vladaru da vlada nad podanicima. Nije bilo ni govora o postojanju despotija. Rađali su se *polis*² kao osobene političke tvorevine unutar kojih je prvi put promovisana *sloboda kao sastavni deo demokratskog poretka*. Dakle, grčki polis je prva tvorevina u kojoj ćemo naići na ono što se i danas smatra autentično evropskom idejom: sloboda i demokratija (koje se ne mogu odvojiti jedna od druge). Tu ideju začeo je još Herodot u svojoj *Istoriji* raspravom o najboljem političkom obliku koju vode trojica Persijanaca: Otan, Megabiz i Darije. Baveći se idejama triju različitih političkih poredaka, Herodot upućuje na demokratiju kao politički poredak *koji garantuje slobodu (eleuteria)*³. Sloboda svih građana da učestvuju u političkom životu nije se dovodila u pitanje. Jasno je da žene, robovi i stranci nisu imali građanska prava, ali se bavimo postojanjem ideje slobode i demokratije od Antike do Evropske unije, a nesporno je da su se baš takve ideje rodile u antičkoj Grčkoj, kolevci moderne Evrope.

Politički mislilac koji je u najvećoj meri obeležio Antiku, Aristotel, u svom delu *Politika* dajući tipologiju političkih oblika govori o *politeji*, demokratiji sa zakonom, kao najboljem obliku vladavine. Uz dominaciju srednje klase kao nosioca progressa u politeji i isticanje ideala polisa kao autarhične zajednice, Aristotel nas upućuje na vladavinu zakona, odnosno ustava, a ne ljudi, što je u okviru *demokratije sa zakonom* bilo zapravo svojevrsno promovisanje ideala vladavine prava, bez kog se ne mogu zamisliti moderne evropske demokratije i demokratije uopšte. Ta Aristotelova konstitucionalna nit se prenela na srednjovekovne mislioce, a jednako tako i na mislioce Novog veka, koji su utemeljili liberalnu demokratiju.

Uzimajući Antiku kao primer početaka evropskih vrednosti oličenih u demokratiji i slobodi kao njenom sastavnom delu, kao najčešći opozitni primer se navodi Sokrat kao primer žrtve demokratije. No, zanemaruje se jako značajna činjenica da je Sokrat ipak bio

smatralo, kaznu u vidu suše, koja je bila pogubna za Egipat koji je prvobitno zavisio od poljoprivrede, tj. od reke Nil.

² izvorno značenje reči *polis* je zid. Iako se laički često polis smatra gradom-državom, polis suštinski nije bio to, odnosno bar ne samo to. Sudeći po shvatanjima nekih autora, polis je bio osobeni način života (npr. H.D.F.Kito u svom delu *Grci*).

³ upor. Herodot - *Istorija*

osuđen od strane *porote*⁴. O (ne)pravednosti takve demokratske procedure može se govoriti, ali se ne može osporiti da je Sokrat osuđen na demokratski način. No, cilj nam nije utvrđivanje pravednosti demokratije ili obrnuto, već utvrđivanje kontinuiranosti te ideje kroz vekove u Evropi. Iz svega navedenog, dakle, može se sa pravom izvesti zaključak da su se u Antici začele ideje slobode i demokratije.

Ideje demokratije i slobode možemo pronaći u evropskoj tradiciji i istoriji Srednjeg veka. Ove ideje, istini za volju, nisu bile dominantne u tome periodu koji mnogi nazivaju mračnim dobom, iako ono to nije bilo, bar ne kada je reč o političkoj filozofiji i istoriji političkih ideja. Otkud pravo na tako slobodan stav? Dominantni oblik vladavine u Srednjem veku bila je tzv. srednjovekovna *izborna* monarhija. Dakle, za razliku od kasnijih apsolutističkih monarhija gde se vlast po principu primogeniture nasleđivala, monarhije Srednjeg veka bile su izborne, po izbornom principu *lex regia*. Izbornost je jedna od karakteristika koje pripadaju demokratskim principima. Ovaj oblik vladavine značajan je doprinos Srednjeg veka političkoj teoriji uopšte i govori o demokratskom kapacitetu Srednjeg veka u nekim segmentima. Pritom ne treba zaboraviti ni srednjovekovni konstitucionalizam, kao nastavak tradicije konstitucionalizma iz Antike, a nesporno smo utvrdili da je konstitucionalizam izvorno evropska vrednost i ideja.

Demokratski individualizam biva posebno izražen u političkoj misli Martina Lutera, nakon koga će individualizam dobiti na snazi da bi konačno kasnije u delu Džona Loka postao inkorporiran u liberalnu demokratiju. Dakle, evropska ideja nalazi svoje mesto i u političkoj misli 15. i 16. veka i ne samo to. Tada pojedine demokratske vrednosti dobijaju na svojoj snazi koja će vekovima kasnije biti pretočena u masovne pokrete.

Liberalna demokratija rađa se u 17.veku i od tada liberalizam postaje dominantna ideologija. Zahvaljujući Džonu Loku koji je apsorbovao najbolje iz političkih shvatanja već pomenutog Aristotela, individualizam, konstitucionalizam, poštovanje slobode i prava pojedinca bivaju sve više isticane kao autentične demokratske vrednosti. Ono što smo ranije zvali samo demokratijom, sada sa pravom zovemo liberalnom demokratijom, jer ona i postoji kao autentična samo u tom svom obliku. Pored političke, liberalizam

⁴ primer suđenja od strane porote i osude većinom glasova navodi se i kada je reč o starogrčkoj književnosti, tj. u slučaju Oresta (upor. H.D.F.Kito – *Grci*).

obuhvata i ekonomsku sferu. Liberalna ekonomija danas je jedan od najznačajnijih temelja Evropske unije.

U vekovima koji dolaze, 18. i 19. nepotrebno je govoriti o postojanju demokratije i slobode unutar Evrope. Građanske revolucije koje su počele zahtevima za slobodom i pravima građana najbolji su dokaz postojanja jakih nastojanja građanske Evrope da dođe do izražaja, što naravno Francusku revoluciju ne abolira od epiteta diktatorske, ali je činjenica da je ona bila isključivo motivisana borbom građanstva za prava i slobodu. Talas revolucija se nastavio. Paralelno sa njim, odvijala se borba za slobodu evropskih naroda u 19.veku od nedemokratske i tiranske turske vlasti, gde se mogu pomenuti ustanak u Srbiji, ili već pomenutoj Grčkoj, kao dva prva ustanka u borbi za *slobodu*. Narodi Evrope tada su istakli svoju želju da žive kao slobodni.

Prethodni vek je vek kojim se Evropa ne može pohvaliti što je potpuno jasno. Međutim, o jasnom postojanju slobodarskih i demokratskih ideja govori više podataka. Najpre, oba svetska rata koja su bila masovna stradanja ljudi u svetu pa i u Evropi, ipak su završena pobedom onih koji su na krilima slobode nosili demokratiju (ne računajući naravno SSSR nakon II svetskog rata). Pored toga, Ustav Vajmarske Republike jedan je od najdemokratskijih ustava ikada. Najveće zlo XX veka ipak je na vlast došlo *demokratskim putem*. No, ipak je bilo poraženo zahvaljujući zajedničkim naporima evropskih saveznika da u svetu uspostave novi posleratni poredak. Nakon II svetskog rata, nastala je, da podsetimo, Evropska zajednica za ugalj i čelik, a uz to i Evropska ekonomska zajednica, pa i EUROATOM. Želja za uspostavljanjem univerzalnih evropskih vrednosti, slobode, demokratije i mira, prevagnula je. Ta ideja ponovo je pobedila kao i mnogo puta ranije. Evropa danas jeste Evropa (za sada) 25 država-članica, koje opstaju poštujući demokratsko načelo *unitas in diversitate*. Svoju opredeljenost za demokratiju Evropska unija potvrdila je i kroz politički kriterijum iz Kopenhagena⁵ za pristupanje koji zahteva izričito demokratske principe, vladavinu prava i prava manjina⁶. Današnja Evropa jeste ona koja je na pragu da svoje vrednosti inkorporira u svoj identitet

⁵ politički kriterijum iz Kopenhagena jasno ukazuje na to da nijedna država ne može postati članica Unije ukoliko nije pravna država i država vladavine prava. Time je Evropska unija jasno pokazala svoje opredeljenje za liberalnu demokratiju.

⁶ *Unija se zasniva na načelima slobode, demokratije, poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda i na vladavini prava, načelima koja su zajednička svim državama-članicama* (član 6, st.1, Ugovora o EU).

i formalno kroz tekst Ustavnog ugovora Evropske unije, koji, iako je doživeo krah u Francuskoj i Holandiji, nije osuđen na propast⁷.

Autori se uglavnom spore oko toga da li su Evropom dominirali ideali ili anti-ideali, uslovno rečeno, ali se, čini se, ne spore oko toga da i jedan i drugi proces jesu bili kontinuirani. Dakle, kontinuitet postoji: za jedne on je pozitivan i ogleda se u evropskim vrlinama, dok je za druge on negativan i ogleda se u onom mračnom licu Evrope, kako tvrde. Ipak, praksa je potvrdila ovo prvo stanovište. Bez obzira na sve teškoće kroz koje je prolazila, Evropa je iz svake izašla kao pobednik, zahvaljujući idealima slobode i konceptu demokratije koji vekovima postoji na tlu Starog kontinenta. Zato je Evropa, svidelo se to mnogima ili ne, danas ipak na samo nekoliko koraka od toga da dobije svoje državno obličje.

Xxxx Xxxxxx

⁷ Evropska unija preporučila je moratorijum na dalje izjašnjavanje država-članica. No, činjenica je da Ustav može biti ponovo podnet na ratifikaciju državama-članicama koje su ga osporile, u prvom redu Francuskoj, što ne bi bio prvi put u istoriji EU da se neka država naknadno prihvati nekog akta (npr. Danska, Republika Irska).

BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RAD.

**RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI
MATERIJALI.**

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

WWW.MATURSKI.NET

WWW.SEMINARSKIRAD.INFO

WWW.MATURSKI.ORG

WWW.ESSAYSX.COM

WWW.FACEBOOK.COM/DIPLOMSKIRADOVI

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO **[SEMINARSKI](#)**, **[DIPLOMSKI](#)** ILI **[MATURSKI](#)** RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE **[GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#)** KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U **[BAZI](#)** NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU **[IZRADA RADOVA](#)**. PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM **[FORUMU](#)** ILI NA **MATURSKIRADOVI.NET@GMAIL.COM**